

Strasbourg, 15. september 2015

ECRML (2015) 4

DEN EUROPEISKE PAKTEN OM REGIONS- ELLER MINORITETSSPRÅK

NORGES ANVENDELSE AV MINORITETSSPRÅKPAKTEN

6. overvåkningsperiode

- A. **Ekspertkomiteens rapport om minoritetsspråkpakten**
(vedtatt 18. mars 2015)
- B. **Anbefaling fra Europarådets ministerkomité om Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten**
(vedtatt 15. september 2015)

Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk fastsetter en kontrollordning med henblikk på å evaluere hvordan en part anvender minoritetsspråkpakten, for om nødvendig å gi anbefalinger om forbedring av partens lovgivning, politikk og praksis. Det sentrale elementet i denne prosedyren er ekspertkomiteen, opprettet ved minoritetsspråkpakten artikkel 17. Komiteens hovedformål er å avgi rapport til ministerkomiteen om sin evaluering av en parts oppfyllelse av sine forpliktelser, undersøke den faktiske situasjonen med hensyn til regions- eller minoritetsspråk i staten, samt eventuelt oppfordre parten til gradvis å oppnå en større grad av oppfyllelse av forpliktelsene.

For å lette dette arbeidet har ministerkomiteen, i samsvar med artikkel 15 nr. 1, fastsatt en ramme for periodiske rapporter som partene må framlegge for Generalsekretæren. Rapportene skal offentliggjøres av staten. I henhold til denne rammen skal staten redegjøre for den konkrete anvendelsen av minoritetsspråkpakten, den generelle politikken for språkene som er beskyttet i henhold til del II, og mer detaljert for alle tiltak som er iverksatt med tanke på anvendelse av bestemmelsene valgt for hvert språk som er beskyttet i henhold til minoritetsspråkpakten del III. Ekspertkomiteens første oppgave er derfor å gjennomgå opplysningene i den periodiske rapporten for alle de relevante regions- eller minoritetsspråkene på vedkommende stats territorium. Den periodiske rapporten skal offentliggjøres av staten i samsvar med artikkel 15 nr. 2.

Ekspertkomiteens rolle er å evaluere gjeldende lover og forskrifter og faktisk praksis i hver enkelt stat med hensyn til regions- eller minoritetsspråk. Komiteens arbeidsmetoder er utarbeidet deretter. Komiteen innhenter opplysninger fra de respektive myndigheter samt fra uavhengige kilder i staten for å få en mest mulig korrekt oversikt over den faktiske språksituasjonen. Etter en foreløpig gjennomgang av den periodiske rapporten stiller ekspertkomiteen eventuelt spørsmål til hver part for å innhente utfyllende opplysninger fra myndighetene om saker den mener er utilstrekkelig belyst i selve rapporten. Denne skriftlige prosedyren følges normalt opp av et besøk på stedet fra en delegasjon fra komiteen i den aktuelle staten. Under dette besøket møter delegasjonen organer og foreninger som arbeider med bruken av de aktuelle språkene, og rådfører seg med myndighetene om saker den er blitt gjort oppmerksom på. Denne informasjonsinnhentingsprosessen er utformet slik at ekspertkomiteen skal være i stand til mer effektivt å evaluere anvendelsen av minoritetsspråkpakten i den aktuelle staten.

Når denne prosessen er avsluttet, vedtar ekspertkomiteen sin egen rapport. Når ekspertkomiteen har vedtatt evalueringsrapporten, framlegges denne for myndighetene i vedkommende stat slik at disse eventuelt kan uttale seg innen en gitt tidsfrist. Deretter framlegges evalueringsrapporten for ministerkomiteen sammen med forslag til anbefalinger som, når ministerkomiteen har vedtatt dem, vil bli oversendt staten. Den fullstendige rapporten inneholder også kommentarene som statens myndigheter eventuelt har kommet med.

INNHold

A. Ekspertkomiteens rapport om anvendelsen av minoritets-språkpakten i Norge	4
Sammendrag	4
Kapittel 1 – Bakgrunnsinformasjon	5
1.1 Norges ratifikasjon av pakten	5
1.2 Ekspertkomiteens arbeid	5
1.3 Presentasjon av situasjonen for regions- eller minoritetsspråk i Norge: Oppdatering	5
1.4 Særlige spørsmål i forbindelse med evalueringen av rapporten	6
Kapittel 2 – Ekspertkomiteens konklusjoner med hensyn til hvordan statens myndigheter har fulgt opp anbefalingene fra ministerkomiteen (RecChL(2012)8).....	7
Kapittel 3 – Ekspertkomiteens evaluering med hensyn til minoritetsspråkpakten del II og III	8
3.1 Evaluering med hensyn til minoritetsspråkpakten del II	8
3.2 Evaluering med hensyn til minoritetsspråkpakten del III	16
Kapittel 4 – Ekspertkomiteens funn i sjette overvåkningsperiode.....	19
Vedlegg I: Ratifikasjonsdokument.....	20
Vedlegg II: Kommentarer fra norske myndigheter	21
B. Anbefaling fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten	24

A. Ekspertkomiteens rapport om anvendelsen av minoritets-språkpakten i Norge

vedtatt av ekspertkomiteen 18. mars 2015
og framlagt for Europarådets ministerkomité
i henhold til paktens artikkel 16

Sammendrag

1. Norge var den første staten som ratifiserte den europeiske pakt for regions- eller minoritetsspråk i 1993. Minoritetsspråkpakten trådte i kraft i Norge i 1998 og beskytter og fremmer samisk, kvensk/finsk, romanes og romani.
2. Nordsamisk er det største av de samiske språkene. Det har en spesiell beskyttelse etter minoritetsspråkpakten del III. Lulesamisk og sørsamisk har færre brukere og står overfor alvorligere utfordringer, mens østsamisk/skoltesamisk for tiden ikke brukes i Norge.
3. Nesten alle forpliktelser etter minoritetsspråkpakten del III er oppfylt når det gjelder nordsamisk. Det finnes fortsatt vanskeligheter med å bruke visse samiske skriftegn i offentlige registre, men det arbeides nå med å ordne dette. Dette er særlig viktig fordi mer og mer kommunikasjon med myndigheter, utdanningsinstitusjoner og andre foregår elektronisk.
4. Situasjonen for lulesamisk og sørsamisk er fremdeles vanskelig. Hovedutfordringene for begge språk er innenfor utdanning. Det er viktig å forbedre mulighetene for undervisning på/i språkene på alle aktuelle nivåer og å styrke lærerutdanningen.
5. Kvensk ble anerkjent som eget språk i 2005 etter å ha vært betraktet som en finsk dialekt. Det er nylig blitt standardisert i skrift og innført i skoleverket. Det er laget en grammatikkbok. Det finnes imidlertid ingen strukturert politikk for beskyttelse og fremme av kvensk. Det bør utarbeides og iverksettes en omfattende handlingsplan, i samarbeid med myndighetene og de kvensktalende. På kort sikt bør det prioriteres å opprette et kvensk tilbud på førskolenivå, samt å styrke forekomsten av språket i kringkasting.
6. Romanes og romani er nesten usynlige i det offentlige rom. Disse språkene har lav status, og det er derfor behov for spesialtiltak for å utvikle positive holdninger til dem. I skoleverket er det mangel på lærere, oppdatert undervisningsmateriale og skolefasiliteter. Romani er i ferd med å bli kodifisert.
7. I følge informasjonen som er mottatt, har finsk tradisjonelt eksistert side om side med kvensk. Det er behov for tiltak for å fremme begge språk.

Kapittel 1 – Bakgrunnsinformasjon

1.1 Norges ratifikasjon av pakten

1. Norge undertegnet den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (heretter kalt minoritetsspråkpakten) 5. november 1992 og deponerte sitt ratifikasjonsdokument 10. november 1993. Minoritetsspråkpakten trådte i kraft i Norge 1. mars 1998.

2. I henhold til minoritetsspråkpakten artikkel 15 nr. 1 skal partene framlegge sin første rapport i løpet av året etter at minoritetsspråkpakten trådte i kraft for vedkommende part, og de øvrige rapporter med tre års mellomrom etter den første rapporten. Norske myndigheter skulle etter planen framlegge sin sjette periodiske rapport 1. mars 2014, og norske myndigheter presenterte den for Europarådets generalsekretær 1. juli 2014. Rapporten er offentliggjort.

1.2 Ekspertkomiteens arbeid

3. Denne sjette evalueringsrapporten bygger på opplysninger som ekspertkomiteen har innhentet fra Norges sjette periodiske rapport og fått i intervjuer med representanter for regions- eller minoritetsspråkene i Norge og norske myndigheter under besøket på stedet, som fant sted i tidsrommet 3.–5. februar 2015. I samsvar med minoritetsspråkpakten artikkel 16 nr. 2 mottok ekspertkomiteen også flere kommentarer fra organer og foreninger som er lovlig etablert i Norge.

4. Den foreliggende rapporten fokuserer på de tiltak norske myndigheter har truffet som svar på ekspertkomiteens og ministerkomiteens anbefalinger fra femte overvåkningsperiode. Denne rapporten retter også søkelyset mot nye saker som ekspertkomiteen finner særlig viktige i forbindelse med denne sjette overvåkningsperioden.

5. Den foreliggende rapporten inneholder detaljerte observasjoner som norske myndigheter oppfordres til å ta hensyn til når de utformer sin politikk for regions- eller minoritetsspråk. På grunnlag av disse detaljerte observasjonene har ekspertkomiteen også utarbeidet anbefalinger som ministerkomiteen oversender Norge, som fastsatt i artikkel 16 nr. 4. Den foreliggende rapporten gjenspeiler den politikken, lovgivningen og praksisen som gjaldt da besøket på stedet fant sted. Endringer som måtte ha funnet sted etter det, vil det bli tatt hensyn til i ekspertkomiteens neste rapport om Norge.

6. Den foreliggende rapporten ble vedtatt av ekspertkomiteen 18. mars 2015.

1.3 Presentasjon av situasjonen for regions- eller minoritetsspråk i Norge:

Oppdatering

1.3.1 Lulesamisk og sørsamisk

7. I den femte evalueringsrapporten anbefalte ekspertkomiteen og ministerkomiteen Norge å «**avklare statusen for lule- og sørsamisk med hensyn til minoritetsspråkpakten del II og III**».

8. Norske myndigheter slår i den sjette periodiske rapporten fast at flere forpliktelser etter del III som for tiden anvendes på nordsamisk, også vil bli gjennomført for lulesamisk og sørsamisk. I denne forbindelse bemerker ekspertkomiteen at Norges ratifikasjonsdokument spesifiserer at del III vil gjelde for «det samiske språket» og at norske myndigheter har erklært at det «samiske språket (...) er gitt beskyttelse etter minoritetsspråkpakten del II og del III [og] utgjør de fire større språkene, nordsamisk, sørsamisk, lulesamisk og østsamisk (...)».¹

---

¹ MIN-LANG/PR (2002) 3, s. 5–6

1.3.2 *Kvensk*

9. Ekspertkomiteen har mottatt i henhold til artikkel 16 nr. 2 fra representanter for de kvensktalende som foreslår at minoritetsspråkpakten del III bør anvendes på kvensk for å sikre at språket fremmes på den mest virkningsfulle måten. Under besøket på stedet uttalte ordføreren i Tromsø at han hadde foreslått det samme overfor de nasjonale myndighetene. Ekspertkomiteen har merket seg disse forslagene. Etter ekspertkomiteens mening bør første skritt være å vedta og iverksette en strategi for beskyttelse og fremme av kvensk, i nært samarbeid med representantene for de kvensktalende.

10. Videre er ekspertkomiteen blitt opplyst om at utviklingen av den standardiserte skriftlige formen av kvensk er fullført og snart vil bli innført. Som i tidligere overvåkningsperioder, ble ekspertkomiteen ved besøket på stedet underrettet av to foreninger om deres bekymringer med hensyn til dette. Ifølge dem bruker menneskene som skriver kvensk, nesten utelukkende finsk. Dersom den nye standardiserte skriftlige formen for kvensk skulle bli innført som den eneste skriftlige formen som offisielt anerkjennes og fremmes, kan det hende at færre vil skrive kvensk.

11. Ekspertkomiteen mener at innføring av det standardiserte kvenske skriftspråket bør gjøres på en måte som får positiv virkning på beskyttelse og fremme av kvensk. Den oppfordrer derfor norske myndigheter til å videreføre sin dialog med representantene for de kvensktalende med henblikk på å oppnå størst mulig støtte til innføring av standardisert kvensk, samt å skape tillit til fortsatt beskyttelse og fremme av finsk i Norge.² Parallell støtte til både kvensk og finsk kan være nødvendig for å ivareta begge språk.

1.4 Særlige spørsmål i forbindelse med evalueringen av rapporten

1.4.1 *Finsk*

12. Det later til at finsk tradisjonelt forekommer i enkelte kommuner i det nordøstlige Norge. Finsk har også tradisjonelt vært bruk av kvenene i Norge i skriftlige og formelle sammenhenger, særlig som et læringsmiddel i skolen, i aviser (siden sent på 1800-tallet), litteratur, til offisielle stedsnavn samt fornavn og familienavn og i religiøst liv. Denne tradisjonen gjenspeiles i gjeldende praksis og lovgivning. For eksempel samler og registrerer norske myndigheter stedsnavn på finsk og i dag også på kvensk. De støtter også avisen «Ruijan Kaiku», som utgis månedlig på kvensk, finsk og norsk, samt et radioprogram som kringkastes på finsk. I henhold til norsk lov har barne- og ungdomsskoleelever i Troms og Finnmark dessuten rett til å få undervisning på finsk dersom det finnes tilstrekkelige undervisningsressurser og minst tre elever av kvensk-finsk opphav/identitet ber om det.

13. Inntil nylig ble de muntlige variantene av kvensk ansett som finske dialekter. I 2005 anerkjente Norge dem som eget språk (kvensk). Denne beslutningen er i samsvar med synspunktene til kvensktalende som kaller sitt språk kvensk og er tilhengere av å innføre det nye skriftspråket. Andre brukere ønsker å fortsette å bruke finsk.

14. Da minoritetsspråkpakten ble ratifisert og senere, erklærte Norge at «det kvenske/finske språket betraktes som et minoritetsspråk i Norge».³ Beslutningen av 2005 om å anerkjenne kvensk som et eget språk har ikke ført til at finsk er tatt ut av minoritetsspråkpaktens anvendelsesområde. Ekspertkomiteen oppfordrer derfor norske myndigheter til å klargjøre hvordan både kvensk og finsk kan fremmes i henhold til minoritetsspråkpakten.

1.4.2 *Pålitelige data om bruken av språket*

15. I den femte evalueringsrapporten oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter til å videreføre arbeidet med å produsere mer pålitelige data om bruken av språket, særlig angående kvensk, i samarbeid med brukerne. I den sjette periodiske rapporten sier norske myndigheter at det er metodemessig vanskelig å produsere data om bruken av språket. I tillegg har den aktuelle befolkningen fremdeles en skeptisk holdning til slik datainnsamling. Ikke desto mindre er ekspertkomiteen oppmerksom på flere vitenskapelige studier som har anslått størrelsen på språkgruppene. Komiteen ber myndighetene om å bruke disse resultatene til fremskaffe mer pålitelige tall.

---

² Et lignende tilfelle finnes i ekspertkomiteens tredje rapport om Sveits, ECRML(2008)2, avsnitt 62, og ekspertkomiteens fjerde rapport om Sveits, ECRML(2010)8, avsnitt 47

³ MIN-LANG/PR (2002) 3, s. 6

Kapittel 2 – Ekspertkomiteens konklusjoner med hensyn til hvordan statens myndigheter har fulgt opp anbefalingene fra ministerkomiteen (RecChL(2012)8)

Anbefaling nr. 1:

«Sikre at institusjoner innen sosial- og helseomsorgen innenfor forvaltningsområdet for samisk språk tilbyr tjenester på nordsamisk»

Det er gjort merkbare framskritt når det gjelder tilbud om sosial- og helsetjenester på nordsamisk i de aktuelle institusjonene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Disse framskrittene begrenses imidlertid av vanskelighetene med å rekruttere nordsamisktalende personale.

Anbefaling nr. 2:

«Vedta en omfattende, strukturert politikk for kvensk, kombinert med en handlingsplan, i samarbeid med dem som snakker språket»

Det finnes verken en omfattende politikk for å fremme kvensk eller en handlingsplan. Det er uklart hvor mange elever som lærer kvensk i barne- og ungdomsskole. Kvensk brukes verken i førskoleundervisning eller i kringkastingsmediene.

Anbefaling nr. 3:

«Avklare statusen for lule- og sørsamisk med hensyn til minoritetsspråkpakten del II og III»

I den sjette periodiske rapporten sier norske myndigheter at de anvender minoritetsspråkpakten del III på nordsamisk. En del av forpliktelsene etter del III som nå anvendes på nordsamisk, gjennomføres dessuten også for lulesamisk og sørsamisk. I denne forbindelse bemerker ekspertkomiteen at Norges ratifikasjonsdokument fastsetter at del III skal gjelde for «det samiske språket» og at norske myndigheter har erklært at «samisk språk (...) har fått beskyttelse i henhold til minoritetsspråkpakten del II og III [og] består av de fire store språkene, nordsamisk, sørsamisk, lulesamisk og østsamisk (...)».⁴

Anbefaling nr. 4:

«Videreføre innsatsen for å sørge for undervisning på/i lulesamisk og sørsamisk, herunder utarbeidelse av undervisningsmateriell og utdanning av lærere»

Norske myndigheter har støttet utgivelse av undervisningsmateriell på lulesamisk og sørsamisk. Imidlertid finnes det fortsatt ikke noen læreplan på/i lulesamisk og sørsamisk.

Anbefaling nr. 5:

«Øke innsatsen for å utvikle positive holdninger til romani og romaner»

I Språkrådet er det opprettet en rådgivnings- og informasjonstjeneste for minoritetsspråk, og denne har utvidet sin virksomhet og ansvarsområde, som nå omfatter romaner og romani. Denne tjenestens hovedoppgave er å styrke innsatsen for å skape positive holdninger til de nasjonale minoritetsspråkene, deriblant romaner og romani.

---

⁴ MIN-LANG/PR (2002) 3, s. 5–6

Kapittel 3 – Ekspertkomiteens evaluering med hensyn til minoritetsspråkpakten del II og III

Generelle bemerkninger

16. Ekspertkomiteen vil fokusere sin evaluering på de bestemmelsene i minoritetsspråkpakten del II og III som særlig ble framhevet som problematiske i ekspertkomiteens forrige evalueringsrapport. Komiteen vil ikke kommentere bestemmelser som det ikke ble reist større innvendinger mot i den første, andre, tredje, fjerde og femte rapporten, og der komiteen ikke har mottatt noen ny informasjon som tilsier at det er behov for en ny vurdering. Ekspertkomiteen forbeholder seg imidlertid retten til å gjennomføre en ny omfattende evaluering av gjennomføringen av minoritetsspråkpakten del II og III senere.

3.1 Evaluering med hensyn til minoritetsspråkpakten del II

17. I den foreliggende evalueringsrapporten kommer ekspertkomiteen ikke til å kommentere artikkel 7 nr. 1 bokstav a og b.

Artikkel 7 – Mål og prinsipper

Nr. 1

Med hensyn til regions- eller minoritetsspråk, innenfor de områder hvor slike språk brukes og i samsvar med hvert språks situasjon, skal partene basere sin politikk, lovgivning og praksis på følgende mål og prinsipper:

c. behov for besluttsom handling for å fremme regions- eller minoritetsspråk for å verne dem;

Kvensk

18. I den femte evalueringsrapporten oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter til å videreføre innsatsen for standardisering av kvensk. I tillegg anbefalte ministerkomiteen å **«vedta en omfattende, strukturert politikk for kvensk, kombinert med en handlingsplan, i samarbeid med de kvensktalende»**.

19. Når det gjelder standardiseringen, har norske myndigheter i sin sjette periodiske rapport og ved besøket på stedet underrettet ekspertkomiteen om at utviklingen av en skriftlig form av kvensk er fullført. En kvensk grammatikkbok foreligger nå, og det finnes planer om å produsere en digital ordbok og et interaktivt læringsprogram for kvensk.

20. I lys av de observasjoner som gjøres under artikkel 7 nr. 1 bokstav d og f nedenfor, bør det imidlertid bemerkes at det ennå ikke finnes verken en omfattende, strukturert politikk for fremme av kvensk eller en handlingsplan. Ved besøket på stedet og i en erklæring uttrykte de kvensktalende stor bekymring for de begrensede økonomiske midlene som finnes til fremme av språket deres. De midlene som finnes, er ikke tilstrekkelige til å finansiere språkveir (språkbad) eller barnehager som bruker kvensk.

Ekspertkomiteen anmoder norske myndigheter innstendig om å vedta og gjennomføre en omfattende, strukturert politikk for kvensk, kombinert med en handlingsplan, i samarbeid med de kvensktalende.

Østsamisk/skoltesamisk

21. I den femte overvåkningsperioden underrettet norske myndigheter ekspertkomiteen om handlingsplanen for samiske språk, som legger opp til tiltak for å revitalisere østsamisk/skoltesamisk. Ekspertkomiteen fikk imidlertid ingen klar informasjon om hvorvidt dette språket fortsatt tales i Norge, og ba norske myndigheter klargjøre dette spørsmålet i den neste periodiske rapporten.

22. Den sjette periodiske rapporten siterer østsamiske/skoltesamiske organisasjoner, som hevder at det ikke finnes brukere av dette språket i Norge i dag. Finland, Norge og Den russiske føderasjon har

imidlertid iverksatt prosjektet «Skoltesamisk kultur over grenser», som tar sikte på å revitalisere det østsamiske/skoltesamiske språket.

23. I sin overvåkningspraksis har ekspertkomiteen behandlet minoritetsspråk som gjennomgår en vellykket revitaliseringsprosess, for eksempel mansk gælisk og kornisk i Storbritannia. Komiteen ønsker derfor velkommen den støtte som gis til revitaliseringen av østsamisk/skoltesamisk, og oppfordrer norske myndigheter til å videreføre støtten.

d. Lettelse i og/eller oppmuntring til bruk av regions- eller minoritetsspråk, muntlig og skriftlig, i privat og offentlig virksomhet;

Kvensk

24. I sin femte evalueringsrapport anmodet ekspertkomiteen norske myndigheter innstendig om å treffe passende tiltak for å øke forekomsten av kvensk i kringkasting.

25. Ifølge den sjette periodiske rapporten er kvensk tilføyd som språkvalg på NRKs nettbaserte værmeldingstjeneste (www.yr.no). I tillegg sender statskringkasteren NRK daglig et tolv minutters radioprogram på kvensk og finsk. Ved besøket på stedet og i en erklæring som ble framlagt for ekspertkomiteen, uttrykte representanter for de kvensktalende misnøye med at dette radioprogrammet er så kort.

26. Ekspertkomiteen mener at et radioprogram av tolv minutters varighet på kvensk og finsk er for kort til å styrke forekomsten av kvensk i offentligheten og gi et bærekraftig bidrag til å fremme språket.

Ekspertkomiteen anmoder myndighetene innstendig om å treffe passende tiltak for å øke forekomsten av kvensk innen kringkasting.

27. I sin femte evalueringsrapport oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter også til å øke tilskuddet til bladet «Ruijan Kaiku» slik at dette kan utgis oftere, samt oppfordre til og lette opplæring av kvensktalende journalister.

28. Ifølge den sjette periodiske rapporten utgis månedsavisen «Ruijan Kaiku» fortsatt på kvensk, standard finsk og norsk. Norske myndigheter har økt tilskuddet til avisen. I 2014 mottok det 1 102 000 kroner i støtte (ca. 128 000 euro) fra Kulturdepartementet og 450 000 kroner (ca. 52 000 euro) fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I tillegg mottok «Ruijan Kaiku» 200 000 kroner (ca. 23 000 euro) fra det samme departementet for å utvide personalet. Det omfatter nå to heltidsstillinger. Det er planer om å utgi «Ruijan Kaiku» ukentlig. Ekspertkomiteen ønsker denne utviklingen velkommen og mener at utviklingen av «Ruijan Kaiku» til ukeavis vil gi et betydelig bidrag til fremme av kvensk og finsk.

29. Videre oppfordret ekspertkomiteen i den femte evalueringsrapporten norske myndigheter til å styrke støtten til kvensk kultur gjennom generelle og/eller særskilte finansieringsmekanismer og å påse, ved opprettelse av en strukturert dialog med de kvensktalende, at de støtter tiltakene som de kvensktalende mener er viktige.

30. Den sjette periodiske rapporten fastslår at det ikke finnes øremerket finansiering for kvensk, bare prosjektfinansiering fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og fra Kulturrådet.

31. I sin femte periodiske rapport ba ekspertkomiteen også norske myndigheter om å rapportere om den praktiske gjennomføringen av stedsnavnloven og oppfordret dem til å treffe tiltak for å lette effektiv identifisering og listeføring av kvenske stedsnavn.

32. Den sjette periodiske rapporten fastslår at i henhold til lov av 18. mai 1990 nr. 11 om stedsnavn, oppnevner Kulturdepartementet stedsnavnkonsulenter for norske og kvenske stedsnavn, og Sametinget gjør det samme for samiske stedsnavn. Stedsnavnkonsulentene gir veiledning om staving av stedsnavn. Det finnes en kvensk stedsnavntjeneste (*Paikannimipalvelus*). Stedsnavn som finnes på samisk og kvensk, vedtas samtidig med de norske navnene. Offentlige organer er ansvarlige for å bruke vedtatte kvenske navn i sine tjenester, for eksempel på skilt. Det er laget en database for å dokumentere og offentliggjøre kvenske stedsnavn (www.kvenskestedsnavn.no). Stedsnavntjenesten for norske og

kvenske stedsnavn administreres av Språkrådet. Kulturdepartementet har øremerket midler til innsamling og registrering av gamle stedsnavn på samisk, kvensk og standard finsk.

33. Ekspertkomiteen mener at den juridiske rammen for bruk av samiske, kvenske og finske stedsnavn er den beste praksis som finnes i Europa. Med dette i tankene, og i betraktning av opplysninger mottatt fra kvensktalende angående mangler ved gjennomføringen, oppfordrer ekspertkomiteen norske myndigheter til også å sikre bruk av vedtatte stedsnavn på minoritetsspråk i sin praksis.

Romanes og romani

34. I sin femte evalueringsrapport oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter til å treffe tiltak for å øke forekomsten av romani og romanes i offentligheten, særlig i mediene.

35. Ifølge den sjette periodiske rapporten finnes det tilskuddsordninger for minoritetsspråklige publikasjoner som romanes og romani kan dra nytte av. Under besøket på stedet fortalte representanter for de romani-/romanestalende ekspertkomiteen at forekomsten av romanes og romani i mediene ikke har økt.

36. Ekspertkomiteen mener at norske myndigheter i samarbeid med representanter for de romani-/romanestalende bør utarbeide en handlingsplan for å fremme romanes og romani i offentligheten.

Ekspertkomiteen anmoder norske myndigheter innstendig om å utarbeide en strukturert metode for å fremme romanes og romani i offentligheten.

Samiske språk

37. I sin femte evalueringsrapport ba ekspertkomiteen om presis informasjon om situasjonen for samisktalende innsatte og tiltak som treffes for å sikre deres rettigheter.

38. Ifølge den sjette periodiske rapporten har Kriminalomsorgen utarbeidet en handlingsplan med sikte på å sikre språkrettighetene til samisktalende innsatte og straffedømte og å rekruttere flere ansatte til Kriminalomsorgen med kompetanse i samisk kultur og samisk språk. Regler, forskrifter og nødvendig informasjon må oversettes til samisk og gjøres tilgjengelig elektronisk. Skilt på Kriminalomsorgens kontorer i forvaltningsområdet for samisk språk må også være på samisk. Ekspertkomiteen ønsker denne omfattende tilnærmingen velkommen.

Lulesamisk og sørsamisk

39. I den femte evalueringsrapporten oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter til å videreføre innsatsen for å styrke forekomsten av lulesamisk og sørsamisk i offentligheten, herunder medier og litteratur.

40. Med hensyn til kringkastingsmediene fremkommer det i den sjette periodiske rapporten at allmenn kringkasteren NRK Sápmi er pålagt å bidra til å styrke samisk språk, identitet og kultur og at den må ha regelmessige programmer for barn og unge på samisk. Kravene skiller imidlertid ikke mellom de samiske språkene. I 2012 innførte NRK et nytt program på lulesamisk og sørsamisk. NRK fjernsyn sender programmer for barn på samiske språk i alt fem ganger per uke. I tillegg finnes det regelmessige radiosendinger på lulesamisk og sørsamisk bestående av 30-minutters ukentlige programmer og faste nyhetssider på NRKs tekst-TV og nettsted www.NRK.no.

41. Videre gis det tilskudd fra Kulturdepartementet til samiske dagsaviser og avissider på lulesamisk og sørsamisk i norskspråklige lokalaviser. For eksempel har avisen NordSaltén sider på lulesamisk, og Snåsningen har sider på sørsamisk.

42. På kulturområdet gis det støtte til litteratur, biblioteker, teatre, festivaler, kultursentre og andre kulturinstitusjoner på eller knyttet til lulesamisk og sørsamisk, som en del av de samlede tilskuddene til kulturformål som Kulturdepartementet gjør tilgjengelig for Sametinget hvert år. Samisk litteratur støttes også gjennom Kulturrådet. Norges forskningsråd finansierer et prosjekt med sikte på å lage programvare til maskinoversettelse fra nordsamisk til andre samiske språk.

43. Når det gjelder offentlig forvaltning, sier den sjette periodiske rapporten at Bodø kommune har innført stedsnavnsskilt på norsk og lulesamisk. Offentlige bygninger i Snåsa kommune har skilt på norsk og sørsamisk.

44. Ekspertkomiteen er tilfreds med den støtte som gis til lulesamisk og sørsamisk, og oppfordrer norske myndigheter til å videreføre disse tiltakene.

e. opprettholdelse og utvikling av forbindelser, på de felter som er omfattet av denne pakt, mellom grupper som bruker et regions- eller minoritetsspråk og andre grupper i staten som benytter et språk brukt på identisk eller lignende måte, så vel som opprettelse av kulturelle forbindelser med andre grupper i staten som bruker forskjellige språk;

45. I den femte evalueringsrapporten oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter til å ta nye initiativer med sikte på å skape forbindelser mellom eller muligheter for å utveksle synspunkter blant representanter for alle regions- og minoritetsspråk.

46. Ifølge den sjette periodiske rapporten ble det i 2013, sammen med Språkrådet, arrangert en spesiell minoritetsspråkdag for å fremme samarbeid og erfaringsutveksling mellom nasjonale minoriteter.

47. Ekspertkomiteen ønsker minoritetsspråkdagen velkommen som et godt initiativ til å opprette kulturelle forbindelser mellom forskjellige minoritetsspråktalende. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å videreføre dette initiativet og utvikle lignende initiativer for å opprette forbindelser mellom grupper som bruker minoritetsspråk.

f. fremskaffelse av egnede former og midler for undervisning og studier av regions- eller minoritetsspråk på alle passende nivåer;

Kvensk

48. I den femte evalueringsrapporten ba ekspertkomiteen norske myndigheter om å legge fram nøyaktige tall over antall barn som får kvenskundervisning på forskjellige nivåer, samt informasjon om utviklingen av undervisningsmateriale på kvensk. Ekspertkomiteen anmodet også myndighetene innstendig om å utarbeide en egen læreplan i kvensk i samarbeid med de kvensktalende, og å bedre situasjonen for kvensk på alle hensiktsmessige utdanningsnivåer.

49. Når det gjelder den rettslige situasjonen, står det i den sjette periodiske rapporten at barne- og ungdomsskoleelever i Troms og Finnmark har rett til å få undervisning på finsk som andrespråk fra 1. til 10. klasse dersom minst tre elever med kvensk-finsk bakgrunn ber om det. Undervisning på kvensk gis dersom det finnes tilstrekkelige undervisningsressurser og dersom elever/foresatte ber om undervisning på kvensk i stedet for finsk.

50. I skoleåret 2013–2014 hadde 594 elever finsk som andrespråk på barne- og ungdomstrinnet. Den offisielle statistikken sier ikke noe om hvor mange av de 594 elevene som lærte finsk, og hvor mange som lærte kvensk. Antall elever har imidlertid sunket betydelig siden skoleåret 2010–2011, da 754 elever benyttet dette tilbudet.

51. Undervisningen omfatter både finsk og kvensk språk og kultur. Det er i de siste årene utarbeidet tre lærebøker i finsk som andrespråk: en for 3. og 4. klasse, en for 5. til 7. klasse og en for ungdomstrinnet. Det er også utarbeidet en norsk–finsk ordbok. En lærebok i kvensk og en grammatikkbok i finsk er under utarbeidelse, i likhet med forskjellige hefter på finsk og kvensk. Det finnes få kvalifiserte kvensklærere og personer som kan utarbeide undervisningsmidler på kvensk.

52. I den femte overvåkningsperioden ble ekspertkomiteen underrettet om den forestående nedleggelsen av den kvenskspråklige skolen i Porsanger. Ekspertkomiteen anmodet norske myndigheter innstendig om umiddelbart å ta kontakt med Porsanger kommune med sikte på å sørge for fortsatt kvenskundervisning i det påfølgende skoleåret.

53. Ut fra de opplysninger som ekspertkomiteen har til rådighet, later det til at skolen er nedlagt, men at det fremdeles undervises i kvensk i andre skoler i Porsanger kommune. I den sjette periodiske rapporten avviser imidlertid norske myndigheter at staten har direkte ansvar for opprettelse eller nedleggelse av skoler og argumenterer med at slike beslutninger tilligger kommunene. Med hensyn til

dette understreker ekspertkomiteen at de nasjonale myndighetene er ansvarlige for å sikre at Norge oppfyller sine forpliktelser etter folkeretten. Slikt ansvar kan ikke delegeres til lokale myndigheter. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å legge fram informasjon om fortsatt undervisning i kvensk i neste periodiske rapport.

54. Kvensk brukes ikke i førskolen. Representanter for de kvensktalende opplyste ekspertkomiteen i en uttalelse og under besøket på stedet om at de har til hensikt å opprette språkreir (språkbud) og barnehagegrupper på flere kvenskpråklige steder. Imidlertid mangler de midler fra myndighetene til å gjennomføre disse prosjektene.

55. I lys av informasjonen ovenfor mener ekspertkomiteen at norske myndigheter bør treffe tiltak for å fremme undervisning i kvensk i barne- og ungdomsskole med sikte på å snu utviklingen med synkende elevtall. Videre bør det innføres kvenske språkbud på førskolenivå.

Ekspertkomiteen anmoder norske myndigheter innstendig om å bedre situasjonen for kvensk i barne- og ungdomsskole og å gi et tilbud om språkreir på kvensk i førskolen.

Romanes og romani

56. I den femte evalueringsrapporten ba ekspertkomiteen om ytterligere informasjon om et prosjekt som romaniorganisasjonen *Taternes Landsforening* og Universitetet i Oslo har med sikte på å utarbeide en skriftstandard for romani på grunnlag av historier innsamlet fra reisende.

57. Ifølge den sjette periodiske rapporten har Kulturdepartementet støttet dette prosjektet økonomisk. Under besøket på stedet ble ekspertkomiteen opplyst om at boken med de innsamlede historiene snart vil bli utgitt.

58. I den femte evalueringsrapporten ba ekspertkomiteen også om mer presis informasjon om undervisning i romanes og romani.

59. Ifølge den sjette periodiske rapporten har norske myndigheter gitt økonomisk støtte til et prosjekt for utarbeidelse av en ABC/undervisningsmateriell på romanes og romani. Disse tiltakene har mislyktes fordi det ikke ble funnet fagfolk til å utarbeide slikt materiell. Utdanningsdirektoratet vil videre undersøke mulighetene for å utarbeide undervisningsmateriell på romani og romanes. Under besøket på stedet ble ekspertkomiteen opplyst av representanter for de romani-/romanestalende om at det for tiden ikke finnes noen mulighet for å lære romanes eller romani i det ordinære skoleverket. Ifølge språkbrukerne fantes det videre bare utdatert undervisningsmateriell – fra 1980- og 1990-årene – i disse språkene selv om romminoriteten hadde fagfolk som kunne utarbeide undervisningsmateriell dersom det ble gitt passende støtte fra myndighetene.

60. Den sjette periodiske rapporten sier også at i 2014 ga norske myndigheter et tilskudd på fem millioner kroner (ca. 583 000 euro) til «Stiftelsen romanifolket/taternes kulturfond» for å fremme romanispråk og -kultur. Ekspertkomiteen ber norske myndigheter legge fram informasjon i den neste periodiske rapporten om hvilke prosjekter og virksomheter som har dratt nytte av disse midlene.

Østsamisk/skoltesamisk

Ekspertkomiteen ber norske myndigheter innstendig om å utarbeide en strukturert tilnærming til romanes- og romaniopplæring, i samarbeid med de romani-/romanestalende, herunder tiltak for å overvinne vanskeligheter med utarbeidelse av undervisningsmateriell.

61. I den femte evalueringsrapporten ba ekspertkomiteen norske myndigheter om å legge fram mer informasjon om samarbeidet med Finland og Russland angående fremme av østsamenes/skoltesamenes språk og kultur.

62. I den sjette periodiske rapporten sies det at Finland, Norge og Russland har iverksatt prosjektet «Skoltesamisk kultur over grenser», med sikte på å revitalisere det østsamiske/skoltesamiske språket. Østsamisk/skoltesamisk undervisningsmateriell er gjort tilgjengelig på norsk, og det er arrangert et

språkkurs. I tillegg er det utgitt en digital østsamisk/skoltesamisk ordbok. Ekspertkomiteen ønsker disse svært lovende aktivitetene velkommen.

Lulesamisk og sørsamisk

63. I den femte evalueringsrapporten bemerket ekspertkomiteen at det fortsatt var behov for betydelig innsats for utdanning av lærere og utarbeidelse og produksjon av undervisningsmaterieell på lulesamisk. I tillegg anbefalte ministerkomiteen de norske myndighetene å **«videreføre innsatsen for å drive undervisning på/i lule- og sørsamisk, herunder utarbeidelse av undervisningsmaterieell og utdanning av lærere»**.

64. Den sjettede periodiske rapporten oppgir at Sametinget har styrket kontakten med forlag med sikte på å utarbeide og produsere samiske læremidler. Under besøket på stedet påpekte representanter for de samisktalende at det var problemer med kontinuiteten i undervisningen i alle samiske språk, og mangel på kvalifiserte lærere. Ekspertkomiteen er informert om utviklingen av lærerstudiet på mastergradsnivå ved Samisk høyskole i Kautokeino. Fjernundervisning brukes hvis samiskspråklig undervisning ikke kan arrangeres lokalt. Læremidler finnes for alle samiske språk, men produksjonen av oppdaterte lærebøker tar for lang tid etter de samisktalendes mening.

Samiske språk utenfor forvaltningsområdet for samisk språk

65. Under besøket på stedet opplyste samiske representanter ekspertkomiteen om at det utenfor forvaltningsområdet bare er innbyggere som kan innskrives i valgmannallet for Sametinget, som kan be om opplæring i samisk språk, dvs. de som har samiske forfedre. Ekspertkomiteen understreker imidlertid at minoritetsspråkpakten, særlig artikkel 7 nr. 1 bokstav f og g, og artikkel 8 nr. 2, fastsetter en juridisk forpliktelse for myndighetene til å sørge for minoritetsspråkopplæring uansett elevenes etniske bakgrunn. Ekspertkomiteen oppfordrer følgelig norske myndigheter til å endre de aktuelle forskriftene slik at samisk språkopplæring kan tilbys når et passende antall foreldre eller elever ber om det.

g. legge til rette for at de som ikke snakker et regions- eller minoritetsspråk som bor i området hvor det brukes, får mulighet til å lære det dersom de ønsker det;

66. I den femte evalueringsrapporten ba ekspertkomiteen norske myndigheter om å legge fram informasjon om resultatene av de initiativer som er tatt for å undervise i de samiske språkene og kvensk for ikke-brukere av disse språkene.

67. Ifølge den sjettede periodiske rapporten har alle elever i barne- og ungdomsskolealder i forvaltningsområdet for samisk språk, uansett etnisk tilhørighet, rett til å få undervisning i de samiske språkene. Kommunene i området kan bestemme at alle elever i kommunen bør få undervisning i samisk. I tillegg er kommunene ansvarlige for å legge til rette for voksenopplæring, også i minoritetsspråk.

68. Ekspertkomiteen ber norske myndigheter om, i neste periodiske rapport, å opplyse om hvor mange personer som har fulgt språkkursene i de samiske språkene og kvensk i løpet av rapportperioden, utenfor det ordinære skoleverket.

h. å fremme studier og forskning i regions- eller minoritetsspråk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner;

Kvensk

69. I den femte evalueringsrapporten oppfordret ekspertkomiteen myndighetene til å treffe tiltak for å fremme et fast tilbud om kurs i kvensk på universitetsnivå.

70. Den sjettede periodiske rapporten sier at Universitetet i Tromsø har rådspurt representanter for de kvensktalende i denne saken. Siden antall interesserte studenter imidlertid etter universitetets mening er for lavt til at det kan tilbys kvensk kurs på fast basis, vil slike kurs bare bli tilbudt av og til. Ekspertkomiteen mener imidlertid at kurs som kombinerer kvensk og finsk kan være av interesse for et tilstrekkelig antall studenter og dermed kan skape grunnlag for et permanent tilbud. Ifølge informasjon som er mottatt, er undervisnings- og forskningsstillinger ved Universitetet i Tromsø nedlagt, noe som vil gjøre undervisning og forskning i kvensk og finsk stadig vanskeligere.

71. Ekspertkomiteen anmoder norske myndigheter innstendig om å treffe pragmatiske tiltak for å legge til rette for et fast tilbud med kvensk kurs og å sørge for informasjon om mulighetene for å studere og forske på kvensk og finsk ved Universitetet i Tromsø.

Romanes og romani

72. I den femte evalueringsrapporten ønsker ekspertkomiteen den nye utviklingen i forskning på romanes og romani velkommen, og så fram til å motta informasjon om en doktorgradsstilling i romani, kunngjort av Norges forskningsråd.

73. Den sjettede periodiske rapporten erklærer at det aktuelle doktorgradsprogrammet begynte høsten 2013 ved Universitetet i Oslo og vil løpe i tre år. Ekspertkomiteen ber norske myndigheter om å gi en oversikt over resultatene av dette prosjektet i den neste periodiske rapporten.

Sørsamisk

74. I den femte evalueringsrapporten så ekspertkomiteen fram til å motta informasjon om antall studenter som tar sørsamiskkurs som en del av bachelorgraden ved Høgskolen i Hedmark.

75. Ifølge den sjettede periodiske rapporten tilbys ikke dette studiet lenger ved Høgskolen i Hedmark. I stedet tilbyr Høgskolen i Nord-Trøndelag studier på begynnernivå i sørsamisk, sørsamisk nivå 1 og nivå 2 og sørsamisk språk og kultur. Disse fagene tilbys separat og inngår ikke i en full bachelorgrad, men kan inngå i lærerstudiet, førskolelærerstudiet eller etterutdanning for lærere. I 2013–2014 var det registrert ti studenter på sørsamisk nivå 2, 14 på sørsamisk språk og kultur, 14 på sørsamisk begyneropplæring og åtte på kurset i sørsamisk musikk.

76. Forskningsrådet har dessuten siden 2001 gitt tilskudd til flere forsknings- og doktorgradsprosjekter i samiske språk i sine to programmer for samisk forskning. Den sjettede periodiske rapporten sier også at Forskningsinstituttet for urfolkstudier «Árran» (fellesprosjekt mellom Universitetet i Nordland og Forskningsinstituttet «Árran») driver forskning på lulesamisk språk og kultur.

i. å fremme passende typer tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, for regions- eller minoritetsspråk som brukes på identisk eller lignende måte i to eller flere stater.

77. I femte overvåkningsperiode ble ekspertkomiteen informert om en samarbeidsavtale mellom Sverige og Norge om samiskopplæring, og ba norske myndigheter legge fram ytterligere opplysninger.

78. Ifølge den sjettede periodiske rapporten er samarbeidet om samiskopplæring mellom Sverige og Norge utvidet til å omfatte Finland. Det vil bli opprettet en arbeidsgruppe som skal foreta en undersøkelse av samisk undervisningsmaterieell i de tre landene og foreslå hvordan de kan bruke hverandres materieell. Ekspertkomiteen ønsker dette samarbeidet velkommen og ber myndighetene legge fram informasjon om framskrittene som gjøres.

Nr. 2

Partene forplikter seg til å fjerne, hvis de ikke allerede har gjort det, enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruken av et regions- eller minoritetsspråk som har til hensikt å motvirke eller sette i fare opprettholdelsen eller utviklingen av et regions- eller minoritetsspråk. Igangsetting av tiltak som tar sikte på å fremme likhet mellom brukerne av disse språkene og resten av befolkningen eller som tar tilbørlige hensyn til deres spesielle forhold, anses ikke å være en diskriminerende handling mot brukerne av mer benyttede språk.

79. I den femte evalueringsrapporten anmodet ekspertkomiteen norske myndigheter innstendig om å treffe tiltak slik at skolene ikke fraråder foreldre å sende barna til kvensk- eller samiskspråklig opplæring.

80. I den sjettede periodiske rapporten sier norske myndigheter at de aktuelle fylkesmennene ikke har fått noen signaler fra foreldre der det framgår at de er blitt frarådet å la barna få opplæring i kvensk eller samisk. Fylkesmennene har imidlertid hørt fra lærere som underviser i samisk og kvensk, at foreldre er bekymret for at elevene skal få for lite opplæring i norsk, og at undervisningen i samisk og kvensk også kan gå ut over opplæringen i andre fag. Som svar på denne bekymringen er fordelingen av fag og timer endret, slik at det er åpnet mer for å omdisponere timer fra ett fag til et annet (inntil 5 %). Ekspertkomiteen ser fram til å motta informasjon om virkningen av disse tiltakene på opplæringen i/på kvensk og samisk.

81. I tillegg har fylkesmennene gitt veiledning til kommunale skolemyndigheter om regelverket knyttet til opplæring i samiske språk. Veiledningen understreker elevenes rett og myndighetenes ansvar for å drive skolene slik at de gir elevene informasjon og legger til rette for opplæring i minoritetsspråk. Det er laget en egen brosjyre om disse rettighetene. Fylkesmannen i Troms og fylkesmannen i Finnmark holder årlige møter med lærere som underviser i kvensk, for å diskutere spørsmål knyttet til elevenes/foreldrenes valg av disse fagene, samt frafallstallene.

82. Ekspertkomiteen ønsker informasjonstiltakene velkommen og anmoder norske myndigheter innstendig om å videreføre dem.

Nr. 3

Partene forplikter seg til å fremme ved passende tiltak gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper og især til å inkludere respekt, forståelse og toleranse i forhold til regions- eller minoritetsspråk blant målene for utdanning og opplæring innen landene, og til å oppmuntre massemedia til å tilstrebe samme mål.

Positive holdninger

83. I den femte overvåkingsperioden anbefalte ministerkomiteen myndighetene å **«styrke innsatsen for å utvikle positive holdninger til språkene romani og romanes»**.

84. Ifølge den sjettede periodiske rapporten ble det i Språkrådet opprettet en rådgivnings- og informasjonstjeneste for minoritetsspråk for å styrke innsatsen for å skape positive holdninger til de nasjonale minoritetsspråkene, deriblant romanes og romani. Ekspertkomiteen ber norske myndigheter om å legge fram mer konkret informasjon i neste periodiske rapport.

Utdanning

85. I den femte evalueringsrapporten oppfordret også ekspertkomiteen norske myndigheter til å sørge for at lærerne har tilstrekkelig materiale og kunnskap om minoritetsspråkene og de tilhørende kulturene til å inkludere dem i undervisningen av elever fra majoritetsbefolkningen. I tillegg ble myndighetene oppfordret til å støtte prosjekter blant de nasjonale minoritetene som tar sikte på å dele informasjon om språkene og kulturene, slik som prosjektet for et nytt samisk kulturhus i Oslo.

86. Ifølge den sjettede periodiske rapporten utarbeider Utdanningsdirektoratet materiell om Norges nasjonale minoriteter for å høyne bevisstheten blant lærere. Når det gjelder det samiske kulturhuset i Oslo, sier rapporten at dette ble opprettet med økonomisk støtte fra norske myndigheter i 2013.

87. Ekspertkomiteen roser myndighetene for de tiltak som allerede er truffet ved å gi Språkrådet i oppgave å fremme økt bruk av minoritetsspråk og styrke deres status, og ser fram til å motta mer informasjon om dette i neste periodiske rapport.

Nr. 4

Når de fastlegger sin politikk med hensyn til regions- eller minoritetsspråk skal partene ta i betraktning de behov og ønsker som er uttrykt av de grupper som bruker slike språk. De oppmuntres til å etablere organer, om nødvendig, i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende regions- eller minoritetsspråk.

88. I den femte evalueringsrapporten oppfordret ekspertkomiteen norske myndigheter til å videreføre dialogen med representantene for minoritetsspråkbrukerne angående spørsmål knyttet til språkene deres.

89. Ut fra informasjon i den sjettede periodiske rapporten har ekspertkomiteen fått det generelle inntrykket at en slik dialog inngår som en del av arbeidet i vedkommende statsinstitusjoner på minoritetsspråkområdet. Under besøket på stedet påpekte likevel representanter for de kvensktalende en mangel på konsultasjon angående strategier og konkrete tiltak fra nasjonale og lokale myndigheter i forbindelse med fremme av kvensk. Representanter for de samisktalende foreslo å opprette en ombudsmann for samiske språkrettigheter som for eksempel foreldre kan henvende seg til dersom det ikke finnes noe stedlig tilbud om samiskspråklig opplæring.

90. Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å videreføre dialogen med representantene for alle minoritetsspråk i saker knyttet til språkene deres, og å gi mer konkret informasjon om eksisterende konsultasjonsmekanismer og -organer, i tillegg til Sametinget, i neste periodiske rapport.

Nr. 5

Partene forplikter seg til å anvende, mutatis mutandis, prinsippene nedfelt i ovenstående nr. 1 til 4 på ikke-territoriale språk. Imidlertid, så vidt angår disse språk skal art og omfang av de tiltak som skal treffes for å gi denne pakt gyldighet fastsettes på en fleksibel måte i det det tas hensyn til behovene og ønskene til de grupper som benytter de berørte språk og med respekt for deres tradisjoner og karakteristika.

91. Ved undersøkelse av situasjonen for romanes og romani har ekspertkomiteen tatt hensyn til at prinsippene oppført i nr. 1 til 4 gjelder *mutatis mutandis*.

3.2 Evaluering med hensyn til minoritetsspråkpakten del III

92. I dette avsnittet vil ekspertkomiteen fokusere på problematiske områder for beskyttelse og fremme av det samiske språket. Den vil derfor ikke vurdere gjennomføringen av forpliktelser som ble oppfylt i forrige overvåkingsperiode, bortsett fra de forpliktelser ekspertkomiteen har mottatt ny relevant informasjon om. Følgende bestemmelser vil ikke bli kommentert:

- Artikkel 8 nr. 1 bokstav a iii, bokstav b iv, bokstav c iv, bokstav d iv, bokstav e ii, bokstav f ii, bokstav g, bokstav h i; nr. 2
- Artikkel 9 nr. 1 bokstav d; nr. 2 bokstav a, nr. 3
- Artikkel 10 nr. 1 bokstav b og c; nr. 2 bokstav a, b, c, d, e, f, g; nr. 3 bokstav b
- Artikkel 11 nr. 1 bokstav a iii, bokstav b i, bokstav c ii, bokstav e i, bokstav f ii, bokstav g; nr. 2
- Artikkel 12 nr. 1 bokstav a, d, e, f, g, h; nr. 2; nr. 3
- Artikkel 13 nr. 2 bokstav e
- Artikkel 14 bokstav b.

93. Med hensyn til disse bestemmelsene viser ekspertkomiteen til konklusjonene i den femte evalueringsrapporten, men forbeholder seg retten til å evaluere situasjonen igjen på et senere tidspunkt.

Artikkel 9 – Rettsmyndigheter

Nr. 1

Partene forplikter seg til, med hensyn til de domsdistrikter hvor antall innbyggere som bruker regions- eller minoritetsspråk rettferdiggjør de tiltak som er spesifisert nedenunder, i samsvar med situasjonen til hvert enkelt av disse språkene og på den betingelse at bruken av de muligheter som fremgår av denne paragraf ikke av dommeren anses å hemme en forsvarlig rettspleie:

a i straffesaker:

- i*** å sørge for at domstolene, etter anmodning fra en av partene, skal føre rettsforhandlingene på regions- eller minoritetsspråkene; og/eller
- ii*** å garantere den tiltalte retten til å bruke sitt regions- eller minoritetsspråk; og/eller
- iii*** å sørge for at anmodninger og bevis, det være seg skriftlig eller muntlig, ikke skal anses som ikke godtakbare utelukkende fordi de er formulert på et regions- eller minoritetsspråk; og/eller
- iv*** å fremlegge, etter anmodning, dokumenter i tilknytning til rettsforhandlinger på det relevante regions- eller minoritetsspråk, om nødvendig ved bruk av tolker og oversettelser uten at dette medfører ekstra omkostninger for de berørte personer;

b i sivile saker:

- i*** å sørge for at domstolene, etter anmodning fra en av partene, skal føre rettsforhandlingene på regions- eller minoritetsspråkene; og/eller
- ii*** å tillate, når en prosederende part personlig må møte for retten, at han eller hun kan bruke sitt regions- eller minoritetsspråk uten derved å pådra seg ekstra omkostninger; og/eller

iii å tillate dokumenter og bevis å bli fremlagt på regions- eller minoritetsspråkene, om nødvendig ved bruk av tolker og oversettelser;

94. I den femte evalueringsrapporten anså ekspertkomiteen disse forpliktelsene som oppfylt. Den oppfordret ikke desto mindre norske myndigheter til å fremme bruk av nordsamisk i domstolene.

95. Ifølge den sjettede periodiske rapporten ble det holdt et seminar ved Indre Finnmark tingrett i 2013 for å informere domstoler, rettstolker, jurister, jusstudenter, politipersonale, samisktalende personale fra forskjellige organer, Kriminalomsorgen, Konfliktrådet og Sametinget om rettens mulighet for å bruke nordsamisk og fremme bruken av det. Videre finansierte Domstolsadministrasjonen et kompetansehevingstiltak for å øke kunnskapen om samisk kultur og samiske tradisjoner. Tiltaket ble organisert av Samisk høgskole.

96. Ekspertkomiteen anser disse forpliktelsene som oppfylt.

Artikkel 10 – Forvaltningsmyndigheter og offentlige tjenester

Nr. 1

Innenfor statens forvaltningsområder hvor antallet innbyggere som benytter regions- eller minoritetsspråkene rettferdiggjør de tiltak som er spesifisert nedenunder og i samsvar med situasjonen for hvert enkelt språk, forplikter partene seg, så langt dette er rimelig mulig, til å:

iii sikre at brukerne av regions- eller minoritetsspråk kan fremlegge muntlige eller skriftlige henvendelser og motta svar på disse språkene;

97. I den femte evalueringsrapporten anså ekspertkomiteen denne forpliktelsen som oppfylt. Den ba likevel norske myndigheter gi informasjon om resultatene av en ny undersøkelse om offentlige myndigheters bruk av nordsamisk, i neste periodiske rapport.

98. Ifølge sjettede periodiske rapport viser resultatene av denne undersøkelsen at de samisktalende generelt er tilfreds med språktjenestene som tilbys i forvaltningsområdet for samisk språk. Den periodiske rapporten sier imidlertid også at selv om henvendelser til Skatteetaten kan gjøres på nordsamisk både skriftlig og muntlig, må elektroniske selvangivelser innleveres på norsk. Ekspertkomiteen bemerker at dette ikke er i samsvar med artikkel 10 nr. 1 bokstav a iii.

99. Ekspertkomiteen anser denne forpliktelsen fremdeles som oppfylt. Den oppfordrer likevel norske myndigheter til å sørge for at elektroniske selvangivelser kan innleveres til Skatteetaten på samisk.

Nr. 4

Med det for øye å iverksette de forordninger i nr. 1, 2 og 3 som de har godtatt, forplikter partene seg til å treffe ett eller flere av følgende tiltak:

a. oversettelse eller tolking etter behov;

100. I den femte evalueringsrapporten anså ekspertkomiteen denne forpliktelsen som delvis oppfylt.

101. Ifølge den sjettede periodiske rapporten har Helse Finnmark, Sametinget og Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin samarbeidet i et prosjekt for å skaffe tolketjenester i Helse Finnmark. Prosjektet har kartlagt behov for samiske tolketjenester og deretter iverksatt en pilotordning med bruk av en samisk tolk via videokonferanse. Det er utgitt en lommeordbok for sykepleiere. Under besøket på stedet fortalte representanter for nasjonale myndigheter at de iblant har vanskeligheter med å finne tolker til samisk.

102. Ekspertkomiteen anser denne forpliktelsen som delvis oppfylt. Den oppfordrer norske myndigheter til å videreføre innsatsen for å rekruttere og lære opp tolker i samisk.

Nr. 5

Partene forplikter seg til å tillate bruken eller innføringen av etternavn på regions- eller minoritetsspråkene, etter anmodning fra de berørte.

103. I den femte evalueringsrapporten anså ekspertkomiteen denne forpliktelsen for ikke å være oppfylt, og oppfordret norske myndigheter til å sørge for at det nasjonale befolkningsregisteret og andre offentlige institusjoner godtar samiske navn i deres opprinnelige form. Ekspertkomiteen ba dessuten myndighetene legge fram informasjon om gjennomføringen av den nye forskriften om samiske skrifttegn.

104. Ifølge den sjette periodiske rapporten pålegger forskrift av 5. april 2013 nr. 959 om IT-standarder i offentlig forvaltning (standardiseringsforskriften) offentlige institusjoner å innarbeide samiske skrifttegn i sine IT-systemer, gjeldende for statlige virksomheter fra januar 2012 og for kommunale virksomheter fra januar 2013. All elektronisk informasjonsutveksling med andre etater må også støtte samiske tegn. Likevel mener myndighetene at den fulle gjennomføringen av denne forskriften vil skje gradvis, på grunn av de høye kostnadene som ellers ville påløpe. Ifølge informasjon fra representanter for de samisktalende under besøket på stedet er det fremdeles problemer med bruk av samiske tegn i sivile registre.

105. Med hensyn til den nye forskriften anser ekspertkomiteen nå denne forpliktelsen som delvis oppfylt. Den ber myndighetene legge fram informasjon om framdriften i retning av full gjennomføring av forskriften.

Artikkel 13 – Det økonomiske og sosiale liv

Nr. 2

Med hensyn til økonomiske og sosiale aktiviteter forplikter partene seg, så vidt de offentlige myndigheter er kompetente, innen det område hvor regions- eller minoritetsspråkene benyttes, og så langt som det er rimelig mulig, til å:

...

c sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner så som sykehus, gamlehjem og hospitser gir mulighet til å motta og behandle på deres eget språk personer som benytter et regions- eller minoritetsspråk og som trenger pleie på grunn av dårlig helse, høy alder eller av andre grunner;

106. I den femte evalueringsrapporten anså ekspertkomiteen denne forpliktelsen som delvis oppfylt. Den oppfordret norske myndigheter til å undersøke mulighetene for økonomiske insentiver som vil sikre tilstedeværelse av språklig kvalifisert helsepersonell i små kommuner der det stadig er vanskelig å rekruttere samisktalende personale. I tillegg anbefalte ministerkomiteen å «**påse at sosial- og helseinstitusjoner i forvaltningsområdet for samisk språk tilbyr tjenester på nordsamisk, særlig med tanke på eldre mennesker**».

107. Ifølge den sjette periodiske rapporten er det tatt flere initiativer med hensyn til denne forpliktelsen. Et treårig samiskprosjekt innenfor demensprogrammet ble avsluttet med utgivelse av en rapport i 2013. Bevisstgjøringen av personalet er styrket angående samenes spesielle kulturelle behov. Deretter fikk Senter for omsorgsforskning Nord i oppgave å produsere et hefte med kunnskap om fagtemaer innen pleie og omsorg som er identifisert som behov for samiske brukere, og et annet på samisk for bruk i undervisning av helse- og omsorgspersonell. Videre oversatte Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern (SANKS) flere dokumenter til nordsamisk. Dette senteret tilbød også et opplæringsprogram i samisk språk og kultur for ansatte i Helse Finnmark. Et toårig tolkeprosjekt ved Hammerfest sykehus ble fullført, og i 2014 fikk Helse Nord i oppdrag å finansiere videreføring av et samisk tolkeprogram. Det er tatt initiativ til å oppfordre samer til å arbeide i helse- og omsorgssektoren i små kommuner, blant annet med lønnskompensasjon for språkkunnskaper i samisk. Under besøket på stedet fortalte representanter for de samisktalende at selv om det finnes en rett til å ha tolk til stede ved legebesøk, er det komplisert og tidkrevende å søke om dette.

108. Ekspertkomiteen roser myndighetene for de initiativer som er tatt, og anser denne forpliktelsen som oppfylt. Likevel ber den myndighetene om å legge fram informasjon om det praktiske utfallet av disse initiativene.

Kapittel 4 – Ekspertkomiteens funn i sjette overvåkningsperiode

- A. Ekspertkomiteen roser norske myndigheter for den punktlige framleggelsen av den sjette periodiske rapporten, som med sin høye kvalitet har gjort det mulig for ekspertkomiteen å innhente presis informasjon om gjeldende lovgivning og praksis angående fremme av minoritetsspråk i Norge.
- B. Norge anvender del III på nordsamisk og oppfyller de fleste forpliktelsene. Det finnes fortsatt visse problemer med hensyn til bruk av samisk i kontakt med nasjonale myndigheter og bruk av samiske navn i deres opprinnelige form i offentlige registre. I helse- og omsorgssektoren i forvaltningsområdet for samisk språk er det generelt vanskelig å skaffe tilstrekkelig tolking ved behov.
- C. Når det gjelder lulesamisk og sørsamisk, har norske myndigheter videreført sin innsats for å fremme begge språk. Imidlertid er disse språkene fremdeles utsatt, og det trengs ytterligere innsats, særlig innenfor skolesektoren, spesielt utarbeidelse av læreplaner, læremidler og lærerutdanning.
- D. Med hensyn til kvensk er det et tvingende behov for betydelig innsats for å beskytte og fremme språket. En omfattende strukturert politikk for kvensk, deriblant en handlingsplan, bør utarbeides og iverksettes i samarbeid med de kvensktalende. Det bør omgående treffes tiltak for å bedre undervisningen i/på kvensk, særlig på førskolenivå, og styrke forekomsten av kvensk i kringkastingsmediene.
- E. Det later til at finsk tradisjonelt forekommer i enkelte kommuner i det nordøstlige Norge, noe som bør avklares av myndighetene. Som følge av dette kan det være behov for parallell støtte til både kvensk og finsk for å ivareta begge språk.
- F. Romanes og romani er fortsatt stort sett fraværende i offentligheten, særlig i skolesektoren. Disse språkene mangler fremdeles synlighet og prestisje, og det er et konstant behov for å utvikle positive holdninger til dem. Videre bør det utarbeides læreplaner og oppdatert undervisningsmateriale i samarbeid med de romanes-/romanitalende.

Den norske regjering ble invitert til å kommentere innholdet i denne rapporten i henhold til minoritetsspråkpakten artikkel 16 nr. 3. Kommentarene som er mottatt, gjengis i vedlegg II.

På grunnlag av denne rapporten og funnene i den har ekspertkomiteen oversendt sine forslag til ministerkomiteen, som vil rette sine anbefalinger til Norge. Samtidig understreket den behovet for at norske myndigheter tar hensyn til de mer detaljerte observasjonene som finnes i rapportteksten, i tillegg til disse generelle anbefalingene.

På sitt 1235. møte den 15. september 2015 vedtok ministerkomiteen sin anbefaling rettet til Norge, gjengitt i del B i dette dokumentet.

Vedlegg I: Ratifikasjonsdokument

Norge:

Erklæringer i ratifikasjonsdokumentet, deponert 10. november 1993 – original på engelsk.

Vi forplikter oss til å gjennomføre bestemmelsene i minoritetsspråkpakten del I, II, IV og V, og i tillegg, i samsvar med artikkel 2 nr. 2, bestemmelsene i følgende artikler, numre og bokstaver i minoritetsspråkpakten del III:

I artikkel 8:

Nr. 1, bokstav a (iii), bokstav b (iv), bokstav c (iv), bokstav d (iv), bokstav e (ii), bokstav f (ii), bokstav g, bokstav h, bokstav i

Nr. 2

I artikkel 9:

Nr. 1, bokstav a (i-iv), bokstav b (i-iii), bokstav d

Nr. 2 bokstav a

Nr. 3

I artikkel 10:

Nr. 1 bokstav a (iii), bokstav b, bokstav c

Nr. 2 bokstav a, b, c, d, e, f, g

Nr. 3 bokstav b

Nr. 4 bokstav a

Nr. 5

I artikkel 11:

Nr. 1 bokstav a (iii), bokstav b (i), bokstav c (ii), bokstav e (i), bokstav f (ii), bokstav g

Nr. 2

I artikkel 12:

Nr. 1 bokstav a, d, e, f, g, h

Nr. 2

Nr. 3

I artikkel 13:

Nr. 2 bokstav c, bokstav e

I artikkel 14:

Bokstav b

Ovennevnte numre og bokstaver får anvendelse på samisk i samsvar med artikkel 3 nr. 1.

Periode som omfattes: 1.3.1998 –

Erklæringen ovenfor berører artikkel: 10, 11, 12, 13, 14, 2, 3, 8, 9

Vedlegg II: Kommentarer fra norske myndigheter

Den norske regjering setter pris på muligheten til å kommentere innholdet i ekspertkomiteens rapport.

Til sammendraget, nr. 1:

Kvensk ble anerkjent som språk i 2005: Siden da har kvensk vært anerkjent som ett av regions- eller minoritetsspråkene i Norge. I tillegg er det tre samiske språk.

Vi foreslår derfor at dette gjenspeiles i nr. 1 (våre anbefalte endringer er angitt i kursiv):

Minoritetsspråkpakten trådte i kraft i Norge i 1998 og beskytter og fremmer samisk (*nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk*), *kvensk*, romanes og romani.

Om statusen for lule- og sørsamisk i forbindelse med del III (nr. 8)

I 2014 utga Kommunal- og moderniseringsdepartementet et dokument med en gjennomgang av samelovens språkregler. Dokumentet inneholdt også en gjennomgang av Norges internasjonale forpliktelser og ble omtalt i Norges sjette rapport, side 10 (3. Klargjøre status for lule- og sørsamisk med hensyn til minoritetsspråkpakten del II og III). Etter regjeringens mening later det fremdeles til å foreligge en liten misforståelse angående status for sør- og lulesamisk med hensyn til del III. På side 30–32 av gjennomgangen drøfter departementet status for lule- og sørsamisk:

«En problemstilling som har vært oppe i forbindelse med Norges rapporteringer om gjennomføringen av minoritetsspråkpakten, er spørsmålet om hvilke samiske språk som er beskyttet under minoritetsspråkpakten del III. Det er ikke tvil om at minoritetsspråkpakten del III kommer til anvendelse på nordsamisk. Spørsmålet er om også lule- og sørsamisk er beskyttet av minoritetsspråkpakten del III.

Bakgrunnen for problemstillingen er at Norge ved ratifiseringen av minoritets-språkpakten i 1993 forpliktet seg til å anvende et utvalg av bestemmelsene i minoritetsspråkpakten del III på det samiske språket ("the Sami language"). Verken i ratifiseringsdokumentet eller i statsrådsforedraget som lå til grunn for regjeringens beslutning om å ratifisere minoritetsspråkpakten, ble det samiske språket nærmere definert.

Både ekspertkomiteen og myndighetene har lagt til grunn at det er i forvaltnings-området for samisk språk bestemmelsene i minoritetsspråkpakten del III kommer til anvendelse.

Minoritetsspråkpakten artikkel 3 nr. 1 pålegger statene å spesifisere i ratifiserings-dokumentet hvert språk som de utvalgte forpliktelsene i minoritetsspråkpakten del III skal komme til anvendelse på.

Ordlyden i ratifiseringsdokumentet, ("the Sami language"), kan for det første tolkes slik at det er det samiske språket som helhet, med alle dets varianter, som er beskyttet under minoritetsspråkpakten del III.

Ratifikasjonsdokumentet kan også tolkes slik at det kun var det nordsamiske språket som ved ratifiseringen fikk beskyttelse under minoritetsspråkpakten del III. Hovedargumentet til støtte for et slikt syn er at det på ratifiseringstidspunktet bare var nordsamiske kommuner som var innlemmet i forvaltningsområdet, og dermed kun nordsamisk som var gitt beskyttelse tilsvarende de forpliktelser som følger av minoritetsspråkpakten del III. I statsrådsforedraget som lå til grunn for ratifikasjonsbeslutningen, ble det slått fast at eksisterende lovgivning og praksis oppfylte minoritetsspråkpakten, og at ratifiseringen ikke hadde noen økonomiske eller administrative konsekvenser for Norge ut over det eksisterende lovverk forpliktet til. Den rettslige og faktiske konteksten som lå til grunn for ratifiseringen, taler dermed for at kun nordsamisk innenfor forvaltningsområdet er omfattet av minoritets-språkpakten del III.

I den første rapporteringsrunden la ekspertkomiteen tilsynelatende til grunn at del III var ratifisert for det samiske språket som helhet. Samtidig valgte ekspertkomiteen å behandle lule- og sørsamisk som del II-språk under henvisning til at forpliktelsene under del III bare var gjennomført overfor nordsamisk innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I den andre statsrapporten tilkjennega staten uttrykkelig at lule- og sørsamisk formelt er beskyttet av minoritetsspråkpakten del III. Samtidig forstod man det slik at ekspertkomiteen fant det passende å behandle lule- og sørsamisk under minoritetsspråkpakten del II under henvisning

til at antallet språkbrukere ikke var tilstrekkelig til å rettferdiggjøre tiltak i samsvar med del III. I et tillegg til den tredje statsrapporten ble det fra norsk side gitt uttrykk for at det på ratifiseringstidspunktet kun var nordsamisk som var i en posisjon som gjorde beskyttelse under del III relevant.

Selv etter at lulesamiske Tysfjord og sørsamiske Snåsa kommune ble innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, har staten i sin kommunikasjon med ekspertkomiteen gitt uttrykk for at beskyttelse under minoritetsspråkpakten del III er forbeholdt nordsamisk. Statspraksis kan dermed sies å tale for at utvidelsen av forvaltningsområdet ikke har medført en tilsvarende utvidelse av forpliktelsene under del III i minoritetsspråkpakten.

Departementet antar på denne bakgrunnen at det er mest nærliggende å konkludere med at statens forpliktelser etter minoritetsspråkpakten del III kun gjelder for nordsamisk i forvaltningsområdet for samisk språk. Konklusjonen er likevel usikker, og tidligere rapporteringer har bidratt til å skape tvil om spørsmålet. Departementet ser på denne bakgrunnen behov for å presisere overfor Europarådet hvilke forpliktelser som skal gjelde for sør- og lulesamisk.

Etter intern rett er situasjonen i dag er at både lule-, nord- og sørsamisk nyter det samme vernet innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det regelverket som gjelder innenfor forvaltningsområdet, tilsvarer i hovedsak de forpliktelsene som følger av minoritetsspråkpakten del III. Hvis den internrettslige likestillingen av disse tre språkene skulle reflekteres i våre forpliktelser under minoritetsspråkpakten, kan det gjøres ved å meddele Europarådet at også lule- og sørsamisk språk er omfattet av minoritetsspråkpakten del III innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I så fall ville man måtte vurdere hvilke forpliktelser i del III det er aktuelt å påta seg, på samme måte som det er gjort for nordsamisk. Språkenes situasjon er forskjellig, og det er ikke gitt at listen burde være helt sammenfallende for de tre språkene.»

På dette grunnlag mener den norske regjering at bare nordsamisk er beskyttet av del III, og at en endring i beskyttelsen av sør- og lulesamisk ville kreve en eksplisitt underretning fra den norske regjering til Europarådet.

Om status for finsk etter minoritetsspråkpakten (sammendraget nr. 1, punkt 12–14)

I et brev til Norsk-finsk forbund (2013) konkluderte Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet med at finsk ikke betraktes som minoritetsspråk etter minoritetsspråkpakten. Brevet omtales i Norges sjette rapport, side 13–14 (Presentasjon av situasjonen for regions- eller minoritetsspråkene i Norge – oppdatering). Den norske regjering har ikke revurdert sitt standpunkt.

Til artikkel 7 nr. 1 bokstav c), punkt 20:

I punkt 20 sies det: *De midlene som finnes, er ikke tilstrekkelige til å finansiere språkveir (språkbad) eller barnehager som bruker kvensk.*

Vi vil fremheve følgende:

Kunnskapsdepartementet gir tilskudd til å bedre språkferdighetene til barn fra minoritetsspråkbakgrunn i barnehager. Barn fra nasjonale minoriteter omfattes av denne tilskuddsordningen.

Til artikkel 7 nr. 1 bokstav d) punkt 30:

I punkt 30 sies det: «Den sjette periodiske rapporten fastslår at det ikke finnes øremerket finansiering for kvensk, bare prosjektf finansiering fra Kommunal- og moderniserings-departementet og fra Kulturrådet.»

Vi vil fremheve følgende:

Kvensk institutt mottar årlig finansiering fra Kulturdepartementet. Tilskuddet var på rundt 5 millioner kroner i 2015. Kvensk institutt fremmer standardisering og bruk av kvensk språk, samt kvensk kultur generelt. I tillegg mottok Kvensk institutt 500 000 kroner i prosjektf finansiering fra Kulturdepartementet til språkveir i 2014.

Til kapittel 3 nr. 1, punkt 56:

Vi foreslår å endre *reisende* til romanifolk/tatere, som er den betegnelse myndighetene bruker, basert på egenidentifisering (våre foreslåtte endringer er angitt i kursiv):

... en skriftstandard for romani på grunnlag av historier innsamlet fra *romanifolk/tatere*.

Til Utdanningsdirektoratet (punkt 86)

Punkt 86 har informasjon om arbeidet til Utdanningsdirektoratet og det samiske kulturhuset. Det finnes ingen åpenbar forbindelse mellom de to nevnte institusjonene.

Ekspertkomiteens rapport vil bli publisert på regjeringens nettsted.

Vi vil benytte denne anledningen til å takke ekspertkomiteen for dens grundige arbeid og uttrykke vår støtte til komiteens videre arbeid.

Med hilsen

Astrid E. Helle
ambassadør
Kongeriket Norges faste representant i Europarådet

B. Anbefaling fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten

Ministerkomiteens anbefaling CM/RecChL(2015)4 om Norges anvendelse av den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk

(Vedtatt av ministerkomiteen 15. september 2015 på stedfortredende ministeres 1235. møte)

Ministerkomiteen anbefaler –

i henhold til artikkel 16 i den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk,

under henvisning til ratifikasjonsdokumentet framlagt av Norge 10. november 1993,

etter å ha merket seg ekspertkomiteens evaluering av minoritetsspråkpakten med hensyn til Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten,

idet den tar hensyn til at denne evalueringen er basert på opplysninger framlagt av Norge i den sjette periodiske rapport, tilleggsopplysninger gitt av norske myndigheter, informasjon framlagt av organer og foreninger som er lovlig etablert i Norge, samt opplysninger som ekspertkomiteen har innhentet under besøk på stedet, og

idet den merker seg norske myndigheters kommentarer til innholdet i ekspertkomiteens rapport –

at Norges myndigheter tar hensyn til alle observasjoner og anbefalinger fra ekspertkomiteen, og særlig:

1. iverksetter en strukturert politikk for kvensk og prioriterer å tilby undervisning, samt styrking av forekomsten av kvensk i kringkastingsmediene,
2. styrker innsatsen for å sørge for undervisning på/i lulesamisk og sørsamisk, herunder utarbeidelse av undervisningsmateriell og lærerutdanning,
3. fortsetter å høyne bevisstheten rundt og utvikle positive holdninger til romanes og romani, og styrke tilbudet av disse innenfor skoleverket